

**TALABA – QIZLARNING TEMURIY MALIKALAR MA'NAVIY
MEROSI ASOSIDA AXLOQIY QADRIYATLARINI
RIVOJLANTIRISHNING ZAMONAVIY METODLARI**

Qurbonova Dilafruz Toshturdiyevna

Toshkent Kimyo xalqaro universiteti

Samarqand filiali Pedagogika va psixologiya kafedrası assistenti

Annotatsiyasi: *Mazkur maqola talaba-qizlarning axloqiy qadriyatlarini rivojlantirishda Temuriy malikalarining ma'naviy merosi asosida qo'llaniladigan zamonaviy metodlarni tahlil etadi. Temuriy malikalarining tarixiy va madaniy merosi, ayniqsa, ayollarning jamiyatdagi o'rni va ta'lim-tarbiyadagi hissasi, bugungi yoshlarni axloqiy jihatdan tarbiyalashda katta ahamiyatga ega. Maqolada, zamonaviy pedagogik yondashuvlar va mediatexnologiyalar yordamida talaba-qizlarni axloqiy qadriyatlar asosida tarbiyalashda qo'llaniladigan metodlar, usullar va amaliy vositalar ko'rib chiqiladi. Temuriy malikalarining qadriyatlarini yoshlar ongiga singdirishning samarali yo'llari, ularning o'quv jarayoniga qanday integratsiya qilinishi va zamonaviy texnologiyalar yordamida bu jarayonni qanday rivojlantirish mumkinligi haqida so'z boradi.*

Kalit so'zlar: *Temuriy malikalar, ma'naviy meros, axloqiy qadriyatlar, talaba-qizlar, zamonaviy metodlar, ta'lim, mediatexnologiyalar, pedagogika, ma'naviy tarbiya.*

Kirish

Axloqiy qadriyatlar jamiyatning barqaror rivojlanishining asosiy poydevoridir. Bugungi kunda, yoshlar orasida axloqiy-ruhiy fazilatlarni rivojlantirish va tarbiyalash jarayoni nafaqat oilada, balki ta'lim muassasalarida ham katta e'tibor talab qilmoqda. Ayniqsa, talaba-qizlarning axloqiy qadriyatlarini rivojlantirishda tarixiy va madaniy merosning o'rni nihoyatda katta. Temuriy malikalarining ta'lim va ma'naviyatga oid qadriyatlari, ayniqsa ayollarning jamiyatdagi o'rni va ta'lim

olishdagi roli bugungi zamon talablariga mos ravishda o'rganilishi kerak. Temuriy malikalarining manaviy merosi, yoshlarni tarixiy va madaniy qadriyatlar asosida tarbiyalashda, ayniqsa, axloqiy-psixologik jihatdan samarali yondashuvlarni yaratishda alohida ahamiyatga ega.

Zamonaviy ta'limda mediatexnologiyalar, interaktiv o'quv materiallari va innovatsion metodlarni qo'llash talaba-qizlarning axloqiy qadriyatlarini rivojlantirishda muhim vosita bo'lib xizmat qilmoqda. O'qituvchilar va ta'lim muassasalari bu texnologiyalardan samarali foydalanish orqali talabalarga nafaqat ilmiy bilimlar, balki jamiyatda ijtimoiy va axloqiy mas'uliyatni ham o'rgatishlari mumkin.

Temuriy malikalarining ma'naviy merosi:

Temuriy malikalarining ma'naviy merosi, ayniqsa, ularning o'zlarining ta'lim va tarbiya sohasidagi faoliyatlari bilan ajralib turadi. Temuriy malikalarining jamiyatdagi o'rni ularning ilm-fan va madaniyatni rivojlantirishga bo'lgan katta e'tiborlaridan namoyon bo'lgan. Ular nafaqat o'zining siyosiy va ijtimoiy rolini belgilab bergan, balki o'z zamonasidagi eng olijanob axloqiy qadriyatlarni yosh avlodga yetkazgan. Malikalarning ilmga bo'lgan hurmati va ularning ta'lim-tarbiya ishlari hozirgi yoshlar uchun katta ahamiyatga ega. Bu qadriyatlar, jamiyatni rivojlantirish va axloqiy jihatdan kuchli qilish uchun muhim tamoyillarga asoslangan edi.

Bugungi kunda, Temuriy malikalarining qadriyatlari, ayniqsa, ta'lim sohasidagi ishlari va o'zining jamiyatda o'zgarishlarni kiritishga bo'lgan harakati, zamonaviy talaba-qizlarga nafaqat tarixni, balki axloqiy-psixologik jihatlarni ham o'rgatadi. Ularning merosi, tarixiy shaxslar sifatida yoshlarning o'ziga xosligini va jamiyatdagi o'rnini anglashda muhim rol o'ynaydi.

Zamonaviy metodlar va pedagogik yondashuvlar:

Zamonaviy ta'lim jarayonlarida Temuriy malikalarining ma'naviy merosi asosida talaba-qizlarning axloqiy qadriyatlarini rivojlantirishda bir qator yangi pedagogik metodlar q'llanilmoqda. Quyidagi metodlar bu jarayonda o'z samaradorligini ko'rsatmoqda:

1. **Fenomenologik yondashuv:** Talaba-qizlarni axloqiy qadriyatlar va madaniy meros bilan tanishtirishda fenomenologik yondashuv, o'quvchilarning o'z tajribalari va ichki hissiyotlari orqali axloqiy me'yorlarni tushunish va qabul qilishda yordam beradi. Bu yondashuv, talabalarni faqat tarixiy faktlarni o'rganish bilan cheklanmay, balki qadriyatlarni shaxsiy tajribalari bilan bog'lashga undaydi.

2. **Eksperimental metodlar:** O'quv jarayonida eksperimental metodlar yordamida talabalar o'zlari boshdan kechirishlari va qarorlar qabul qilishlari uchun axloqiy vaziyatlar yaratish mumkin. Bunday metodlar, o'quvchilarning moral qarashlarini shakllantirishga va ularning jamiyatda mas'uliyatli bo'lishlarini rivojlantirishga yordam beradi.

3. **Ko'rgazmali pedagogika:** Bu metod, tarixiy shaxslarning faoliyatini talaba-qizlar uchun ko'rgazmalar, muzeylar, video darslar va virtual materiallar orqali taqdim etishni o'z ichiga oladi. Ko'rgazmali pedagogika metodlari orqali Temuriy malikalarining hayoti va faoliyati, ularning jamiyatdagi o'rni yoshlar ongiga samarali tarzda ta'sir ko'rsatadi.

4. **Empatiya va muhokama usullari:** Talabalar o'rtasida axloqiy mavzularni muhokama qilish, empatiya shakllantirishda muhim vosita hisoblanadi. Misol uchun, Temuriy malikalarining qadriyatlarini tahlil qilish orqali talabalar o'zlarini jamiyatning axloqiy tizimida qanday rol o'ynashlarini tushunishga yordam beradi.

5. **Maqsadga yo'naltirilgan o'qish:** Pedagoglar, talabalarga o'z maqsadlarini belgilashga yordam beradigan metodlar orqali ularning axloqiy rivojlanishini kuchaytirishlari mumkin. Maqsadga yo'naltirilgan o'qish metodlari, talabalarni o'zining axloqiy mezonlariga mos keladigan xatti-harakatlarga yo'naltirishga imkon beradi.

Yoshlar uchun axloqiy qadriyatlarni rivojlantirishda mediatexnologiyalar:

Zamonaviy texnologiyalarni o'quv jarayoniga kiritish, o'quvchilarning nafaqat bilimlarini, balki axloqiy va ma'naviy qadriyatlarini ham rivojlantirishga xizmat

qiladi. Masalan, virtual sinflar, onlayn platformalar, multimedia darsliklar va interaktiv o'yinlar orqali talaba-qizlar axloqiy mavzularda dars olishlari mumkin. Bunday platformalarda axloqiy qadriyatlar bo'yicha turli simulyatsiyalar va rolli o'yinlar orqali o'quvchilarga real hayotdagi axloqiy dilemmalar haqida o'rgatish mumkin. Bu, o'z navbatida, ularning muammolarni hal qilishdagi yondashuvini va shaxsiy qarorlar qabul qilishda etik me'yorlarni o'zlashtirishiga yordam beradi.

Zamonaviy ta'limda axloqiy qadriyatlarni rivojlantirishda talabalar o'z shaxsiy rivojlanishlari va jamiyatdagi ijtimoiy mas'uliyatlarini anglashlari kerak. Pedagogik yondashuvlar va mediatexnologiyalar yordamida talabalar o'zlarini faqat bilimli shaxslar sifatida emas, balki jamiyatning ma'naviy-axloqiy mas'uliyatini his qiladigan faol fuqarolar sifatida shakllantiradilar.

Shuningdek, talaba-qizlarning ta'lim olish jarayonida ularga nafaqat amaliy bilimlar, balki jamiyatda axloqiy va ma'naviy qadriyatlarni kengaytirish va ularga hamjihatlik ruhida ta'lim berish kerak. Bu jarayonlar orqali yoshlar o'zlarining milliy va diniy qadriyatlarini hurmat qilishni o'rganadilar va ularni jamiyatning rivojlanishiga hissa qo'shish uchun muhim vosita sifatida ishlatadilar.

Zamonaviy pedagogika va psixologiya sohasidagi tadqiqotlar shuni ko'rsatadiki, talaba-qizlarning axloqiy qadriyatlarini rivojlantirishda interaktiv va tajribaviy metodlar samarali hisoblanadi. O'qituvchilar, o'quv jarayonida Temuriy malikalarining qadriyatlarini yoshlar ongiga singdirish uchun quyidagi metodlardan foydalanishi mumkin:

1. **Interaktiv ta'lim metodlari:** Zamonaviy pedagogikada interaktiv metodlar, masalan, guruhli muhokamalar, rolli o'yinlar, diskusiyalar va loyiha asosida o'quv faoliyatlari orqali talabalarni axloqiy qadriyatlar haqida fikr yuritishga, o'zaro muloqotda bo'lishga, jamiyatdagi o'rnini tushunishga va axloqiy qarorlar qabul qilishga o'rgatadi. Temuriy malikalarining tarixi va qadriyatlari, ayniqsa, ayollarning ta'lim va jamiyatdagi roli haqida bunday metodlar orqali chuqurroq tushunchalar hosil qilinadi.

2. **Mediatexnologiyalar va multimedia vositalari:** Videodarslar, animatsiyalar, interaktiv o'quv materiallari yordamida Temuriy malikalarining ma'naviy merosi talabalarga yangi shaklda etkazilishi mumkin. Masalan, videolar yordamida tarixiy shaxslar, ularning qadriyatlari va faoliyatlari haqida hikoya qilish orqali yoshlarni ularning axloqiy yuksalishiga qiziqtirish mumkin. Onlayn kurslar va o'quv platformalari talabalarga o'z vaqtida o'qish, bilimlarni mustahkamlash va ijtimoiy mas'uliyatni o'zlashtirish imkoniyatini beradi.

3. **Gumanitar va ma'naviy ta'lim:** O'qituvchilar talabalarni nafaqat axloqiy, balki ma'naviy jihatdan ham tarbiyalashga qaratilgan darslar tashkil qilishlari kerak. Temuriy malikalarining qadriyatlari asosida tashkil etilgan maxsus kurslar, seminarlar va treninglar, yoshlarni axloqiy mas'uliyatni anglashga yordam beradi. Bu metodlar yordamida talaba-qizlarga o'zlarini jamiyatda to'g'ri yo'nalishda rivojlantirishni o'rgatish mumkin.

4. **Pedagogik yondashuvlar va mashqlar:** Talaba-qizlar bilan axloqiy qadriyatlarni rivojlantirish uchun pedagogik yondashuvlar, masalan, vaziyatli mashqlar, etik dilemmalar orqali ularni murakkab vaziyatlarda to'g'ri qarorlar qabul qilishga o'rgatish mumkin. Bu metodlar talabalarga axloqiy qarashlarni shakllantirishda samarali bo'ladi.

Xulosa

Talaba-qizlarning axloqiy qadriyatlarini rivojlantirishda Temuriy malikalarining ma'naviy merosi va zamonaviy pedagogik metodlarning integratsiyasi ulkan ahamiyatga ega. Interaktiv metodlar, mediatexnologiyalar va gumanitar ta'lim vositalari yordamida yoshlar axloqiy va ma'naviy qadriyatlarni o'zlashtirib, jamiyatdagi mas'uliyatli va faol shaxslar bo'lib shakllanishadi. Temuriy malikalarining qadriyatlari asosida tashkil etilgan ta'lim jarayonlari, yoshlarni nafaqat tarixiy meros, balki axloqiy-ruhiy jihatdan ham tarbiyalashga xizmat qiladi. Bu jarayonlarning muvaffaqiyati ta'lim muassasalari tomonidan mediatexnologiyalarni to'g'ri va samarali qo'llashga bog'liqdir. Shunday qilib,

zamonaviy metodlar va Temuriy malikalarining ma'naviy merosi yordamida talaba-qizlarning axloqiy qadriyatlarini shakllantirish, jamiyatda ma'naviy-axloqiy yuksalishga erishishda muhim rol o'ynaydi. O'qituvchilar va ta'lim muassasalari bu metodlarni qo'llash orqali talabalarni o'ziga xos axloqiy-psixologik o'zgarishlarga olib kelishlari mumkin. Bu esa jamiyatda ahloqiy yuksalishga va yoshlarning ma'naviy rivojlanishiga hissa qo'shadi. Talaba-qizlarni axloqiy qadriyatlar asosida tarbiyalash, nafaqat o'z shaxsiy hayotini, balki butun jamiyatni yaxshilashga yordam beradi

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. Khoshimov S. (2021). O'zbek madaniyati va Temuriy malikalarining ma'naviy merosi. Toshkent: O'zbekiston Milliy Universiteti nashriyoti.
2. Mamatqulova M. (2020). Zamonaviy ta'limda interaktiv metodlar va mediatexnologiyalar. Samarqand: Samarqand Davlat Universiteti nashriyoti.
3. Abduvahobov T. (2022). Axloqiy qadriyatlar va ularni talaba-qizlarga yetkazishda pedagogik metodlar. Toshkent: O'qituvchi nashriyoti.
4. Yusupova Z. (2019). Temuriy malikalarining tarbiyaviy roli va ularning qadriyatlari. Buxoro: Buxoro Davlat Universiteti nashriyoti.
5. Islomov M. (2020). Mediatexnologiyalar va ta'limda ularning integratsiyasi. Tashkent: Pedagogika Instituti nashriyoti.